

« zurück blättern vor »

OLBORA subst. f., ab 1564; auch *orbora*. **1)** ‘Natural- oder Geldabgaben an die Eigentümer für das Recht der Ausbeutung ihrer Bergwerke’ – ‘danina w naturze lub oplata składana właścicielom kopalni za prawo do jej eksploatacji’: 1564 BielKron 405v, SPXVI *Olborę Olkufką / to iest dzysięćinę od krufcu / v Seweryná Betmáná miefzczańiná Krákowfkiego piąćią tyfiąc [król] odkupił.* o (1564) 1962–1964 LustrKraK II 51, SPXVI *orbora aby była płacona srebra i ołowu jedenasta część.* o (1601) 1618 Petr. Ek. 29, L *Skarby ziemne pospolicie należą do skarbu królewskiego, iako złoto, srebro etc., i zowią taki dochód olbory, t. i. ci, którzy kopaią, zwykli dawać do skarbu królewskiego dziesięte niecki.* o (1611–1640) 1735 Vol.Leg.3 763, L *Powinna być porządna ekonomia w saletrach, olborach, rudach.* o 1843–1855 Moracz.Dzieje VI 48, DOR *Z odkrytych kopalni korzystać miał prawo sam tylko właściciel, gdy jednakże król dał pozwolenie szukania komu kruszcu, natenczas właściciel obowiązany był przestawać na olborze.* o †1869 Paw., SW *Każdy gwarek, który w górze kopa, winien dać królowi orbore, to jest dziesiętą nieckę kruszcu.* o [LBel.] (1900) 1949–1951 Sienk.Krzyż.I 160, DOR *Dojeżdżamy do Olkusza (...) gdzie srebro kopią i olbory do skarbu oddają.* – SPXVI, L, SWIL, SW, DOR (hist.). **2)** ‘Bergwerksamt’ – ‘zarząd kopalni’: 1710 KomDziej 207v, SP17 *Tegoz Roku [...] Pisarz Olbory Krolewskiej Olkufkiej w Olkuszu Umarł y pogrzebion U Fary.* – TR, SWIL, SW (stp.), DOR (hist.). ♦ **Var:** *orbora* subst. f., 1564 BielKron 405v, SPXVI o [LBel.] (1900) 1949–1951 Sienk.Krzyż.I 160, DOR – SPXVI, TR, L, SWIL, SW, DOR (hist.); *orbora* subst. f., (1564) 1962–1964 LustrKraK II 51, SPXVI o †1896 Paw., SW – SPXVI, SW (stp.). ♦ **Etym:** **1)** mhd. *urbor* subst. f., ‘zinstragendes Grundstück; Einkünfte von einem Grundstück u. dgl.’, LEX, nur für Inh. 1. **2)** mnd. *orbora* subst. f., ‘Gebühr für den Landesherrn für die Nutzung eines Bergwerks’, GRI s.v. *urbar*, nur für Inh. 1. ♦ **Der:** *orborny* adj., (1564) 1962–1964 LustrKraK II 57, SPXVI, nur für Inh. 1; *orbornik* subst. m., ‘jmd., der die Abgaben auf Bodenschätze einnimmt’, [hapax] (1564) 1962–1964 LustrKraK II 57, SPXVI; *orbornik* subst. m., ‘jmd., der die Abgaben auf Bodenschätze einnimmt’, zuerst geb. TR; *orborny* adj., [hapax] vor 1764 TR *Pifarz orborny*. Zuerst geb. TR; *olborowy* adj., zuerst geb. L. ♦ GRIMM hat für *urbar*, *urbor*, *urber-* u. a. Belege aus Schlesien, aus Nürnberg (1493) und aus dem sächsischen Bergrecht. Daneben gibt es auch die latinisierten Formen mlat. *urbora* usw. Der früheste lateinische Beleg stammt von 1265 und bezieht sich auf schlesische Bergwerke (Codsil XX p. 6, SŁŁACŚRW). Von 1374 stammt ein Privileg für Olkusz (Silberwerke), GLOGER, vgl. auch SŁŁACŚRW. Die Quelle LustrKraK, SPXVI hat nur die (ältere) Form *orbora*.

« zurück blättern vor »